

Hoor het Woord

Ledevaertkerk Chaam, zondag 30 juli 2017

ds. Sara Dondorp

Inleiding

Het thema vanmorgen is: Hoor naar het Woord van de Eeuwige! Uit het evangelie van Matteus lezen we de gelijkenis van de zaaier. Over verschillende soorten luisteren. Matteus beschrijft hoe Jezus een redevoering geeft, vanuit een bootje in een dit keer rustige zee. Maar eerst lezen we een gedeelte uit de profetie van Jesaja. De profeet spreekt vanuit het perspectief dat de ballingschap in Babel spoedig voorbij zal zijn. Jesaja 55 begint met een vrolijke oproep: Kom! Hier is water voor wie dorst heeft! Luister naar mij, en je zal eten. De profeet is enthousiast over de vreugdevolle terugkeer die hij ziet. Terugkeer naar Jeruzalem en terugkeer, omkeer, naar de wegen van God.

Wie geen terugkeer, omkeer of bekering wil, noemt hij goddeloos. Wij hebben misschien moeite met zo'n harde formulering, maar Bijbelse profeten zijn niet altijd zo genuanceerd en politiek correct. Waar het om gaat is dat er altijd een nieuw begin mogelijk is.

Eerste Schriftlezing: Jesaja 55: 6-13

Tweede Schriftlezing: Matteüs 13: 1-9 & 18-23

Overdenking Gemeente van Christus, lieve mensen,

Het is een heel bekende gelijkenis die we vandaag hoorden. Over een zaaier die uitging om te zaaien. Alleen een deel van het zaad komt in goede aarde terecht en kan opgroeien. We hebben er zelfs een uitdrukking aan overgehouden: een verhaal kan in goede aarde vallen, of juist niet. Een voorstel dat in goede aarde valt, rijpt tot plan, groeit uit tot realiteit. Een idee dat niet in goede aarde valt is tot mislukken gedoemd. Dat is dan tussen de distels gevallen, of op de rots. Wat jammer toch dat die distels zo'n slechte naam hebben in de Bijbel. Rond deze tijd staan ze in bloei, je kunt ze soms zien in tuinen. Weliswaar heel stekelig, maar met prachtige paarse bolvormige bloemen.

Eerlijk gezegd vind ik de gelijkenis van de zaaier niet zo aardig. Zeker de uitleg niet, die we even verderop te horen krijgen. Het zaad van de zaaier, zegt Jezus, is het woord van het Koninkrijk Gods. Als het woord niet begrepen wordt, is het zaad op de weg gevallen. Maar zelfs als het wel begrepen wordt, is het nog niet altijd goed. Want als het niet beklijft is het woord als zaad dat valt op de rots. Mensen die met hun gedachten ergens anders zijn als ze het woord horen, met hen gaat het als met het zaad dat tussen de distels valt. Wat is dat voor zaaier, die zijn kostbare zaad zo kwistig verstrooit op plekken waarvan hij weet dat het niet of maar matig zal opkomen? Het klinkt allemaal zo onbarmhartig, zo exclusief, zo buitensluitend. Alsof Gods Woord en Gods Rijk alleen bedoeld zijn voor degenen die hun onverdeelde aandacht eraan kunnen geven. Onverdeelde aandacht voor Gods woord.... Is dat überhaupt nog mogelijk tegenwoordig? Er is zoveel wat onze aandacht vraagt. Felle discussies over verschillen of overeenkomsten tussen jongens en meisjes en hoe daar mee om te gaan; het leed van duizenden varkens opgesloten in een brandende stal; wat weer discussies oplevert over de milieuproblematiek. En op de achtergrond nog altijd oorlog en geweld in Irak en Syrië, en nog zoveel meer bittere ellende in de wereld. Dat alles houdt ons bijna voortdurend bezig. en dan heb ik het nog niet eens over alle reclames, die voortdurend om onze aandacht bedelen en al helemaal niet over al onze persoonlijke zorgen en beslommeringen. Er zijn gewoon veel te veel distels in onze wereld, en sommige van die distels verdienen toch echt onze aandacht.

Dan spreekt me de profetie van Jesaja eerlijk gezegd meer aan. Zoals de regen niet naar de hemel terugkeert zonder eerst de aarde te doordrenken, zodat ze vrucht kan dragen, zo zal ook Gods woord niet vruchteloos, niet leeg terugkeren. Gods woord zal doen wat hem behaagt. Het zal volbrengen waar hij het voor bedoeld heeft. Gods belofte van terugkeer is niet zomaar een loze kreet. Het is zo concreet en zo echt als vruchtbaar water. Water dat het graan doet groeien, waar brood van gebakken wordt. Je hebt er dus werkelijk iets aan, je raakt erdoor gevoed. In de Bijbel is 'woord' vrijwel altijd ook 'gebeuren', woorden worden niet alleen gesproken, maar ook gedaan. Woorden over vreugde, over een eind aan ellende, het zal zo zijn. Bevrijding uit de ballingschap is mogelijk, zal realiteit worden. De hele schepping wordt er vrolijk van. De dichter trekt zijn hoogste register open: alles wordt blij. De bergen juichen en de bomen klappen in hun handen, alles is uitzinnig van vreugde, daar waar de Eeuwige aan de macht is. Gods woord zet de wereld in bloei. Het wordt gehoord en het wordt begrepen. Doornstruiken en distels maken plaats voor planten die nuttiger zijn. Die arme distels, denk ik dan, maar het gaat natuurlijk om het beeld. Het beeld van een bevrijde schepping waar alles goed en rechtvaardig is. Waar niet alleen mensen Gods woord verstaan en begrijpen, zelfs de bomen. Dat klinkt dan weer een beetje té mooi om waar te zijn. Iedereen kan Gods woord probleemloos begrijpen en toepassen.... Dat kan misschien bij God in de hemel, maar kan dat ook hier?

In zijn gelijkenissen spreekt Jezus over het Koninkrijk van de hemel. Daar waar God aan de macht is. Alleen is het woord Koninkrijk een beetje misleidend. We denken dan al snel aan een plek, een plaats, een land. Als dat Rijk van God te mooi is om op aarde waar te zijn, dan zal het wel een hemels koninkrijk zijn, of het hiernamaals misschien. Maar datzelfde woord kan je ook vertalen met koningscháp. Het koningschap van God, Gods heerschappij. Gods heerschappij is daar te vinden waar zijn liefde gevoeld wordt, daar waar zijn vrede geleefd wordt, daar waar zijn woord gehoord wordt. Daar waar Gods wil werkelijkheid wordt, daar waar mensen hun naasten liefhebben als zichzelf, wat voortkomt uit de liefde voor God met hart, ziel en verstand. Het is niet altijd vanzelfsprekend en niet makkelijk, maar het kán wel. Gods Koningschap kan ook in het hier en nu merkbaar zijn.

Zo kunnen we nog eens opnieuw naar het verhaal van de zaaier luisteren. Het verhaal is zo bekend, dat je het bijna niet meer hoort. En zo gebeurt als vanzelf datgene waar de gelijkenis over vertelt. Het verhaal doet wat het zegt. Misschien is dat ook wel de bedoeling. Om aan te sporen tot opnieuw beluisteren, tot nieuw horen. Als die zaaier staat voor Gods koningschap, dan zou je de verkwisting van het zaaien met brede gebaren ook kunnen zien als ruimhartigheid, als overdaad. Gods woord gebeurt niet alleen in goede aarde, maar ook op de rotsen en tussen de distels, ook al levert het daar wat minder op. En het woord dat wel in goede aarde valt, dat levert dan meteen onvoorstelbaar veel op: honderdvoudig. Overdadig, rijk, overvloedig. Het kan bijna niet op. Als het woord eenmaal vrucht draagt, dan ook goed. Daar gaat de goede aarde van juichen, in de woorden van Jesaja. Dat enthousiasme, die vrijgevigheid, die hoort bij Gods koningschap. Bij Gods koningschap gaat het niet over buitensluiten, maar altijd over een hartelijk welkom voor ieder mens van goede wil. Dat geldt niet alleen voor de ballingen die naar Jeruzalem terugkeren, maar voor iedereen, voor alle volken. Eén hoofdstuk verder geeft Jesaja Gods tempel een nieuwe naam. Huis van gebed voor alle volken, zal de tempel heten. Gods koningschap sluit niemand uit, maar staat open voor iedereen.

Dan blijf ik toch nog zitten met Jezus' waarschuwing voor het kwaad dat kan komen om het woord uit de harten van mensen te roven. In onze tijd schrikken we ervoor terug om het kwaad als persoon te zien. Maar we kunnen wel zien hoe het kwaad kan werken. Het zijn de huiveringwekkende voorbeelden die in de krant komen. Steden die volledig in puin

geschoten zijn. Mensenrechtenschendingen door alle partijen in oorlogsgebieden. Haatzaaij van diverse kanten over allerlei groepen en mensen. Er is veel kwaad in de wereld, veel ellende waar we moedeloos van worden. Maar ook veel agressieve taal die soms heel overtuigend kan klinken. Niet alleen in oorlogen, ook in het gewone intermenselijke contact. Bijna iedereen verliest wel eens zijn geduld of zelfbeheersing. Een lelijke opmerking over een ander mens is zo gemaakt en voor je het weet heeft iemand onterecht een slechte naam. Iemand die je kent, of een bevolkingsgroep die je niet kent. En als haat eenmaal gezaaid is, is het heel moeilijk weer uit te roeien. Het woord van het kwaad komt overal, als stekels, distels en onkruid. Maar ook Gods woord van rechtvaardigheid en vrede komt overal terecht, zoals ook de regen overal neerkomt en al het gewas doordrenkt. Waar het op aan komt is dat het woord van God de kans krijgt om wortel te schieten en uit te groeien tot daden van liefde en recht. Dat Gods woord niet overwoekerd wordt door de overtuigingskracht van het kwaad. Dat zou betekenen een pleidooi voor selectief luisteren, voor gerichte aandacht, voor luisteren met een barmhartig hart. Misschien is dat wat Jezus met deze gelijkenis bedoelt. Laten we vooral goed luisteren naar datgene wat goed doet, wat recht is, wat ons verder helpt. En niet teveel aandacht schenken aan negatieve geluiden. Goed luisteren, dat is nog niet eenvoudig, merkten we vanmorgen. Op het eerste gehoor leek de gelijkenis van de zaaier onbarmhartig. Maar als je goed luistert, kan je er een pleidooi in horen voor het zorgvuldig luisteren naar de bedoeling van de woorden. Vaak hebben we van te voren al een mening klaar. Dat in de gelijkenis van de zaaier veel hoorders buitengesloten worden bijvoorbeeld. Zo gaat het niet alleen met bijbelteksten, maar ook met gewone gesprekken. Je hoort bijvoorbeeld al meteen een veroordeling en luistert niet meer. Of, ook zo'n beducht voorbeeld, wanneer iemand over een ziekte vertelt, dan komt er meteen een verhaal in je op over een familielid die dat ook had. Zo werkt dat in de praktijk, maar je kunt pas naar de ander luisteren, werkelijk aandachtig luisteren, als je in staat bent je eigen verhaal eerst even te parkeren. Jouw verhaal gaat anders het verhaal van de ander in de weg staan. Werkelijk luisteren naar de ander, naar wat de ander beweegt, is moeilijk. Dat is wat de gelijkenis ons vertelt: veel woorden vallen zomaar ergens en komen dan niet aan bij de hoorder, die ze dan niet kan verstaan. Werkelijk luisteren naar wat de ander te zeggen heeft, daar gaat het om. Daarin ligt denk ik wel de kern van Gods heerschappij van liefde en recht. Want daar waar mensen elkaar werkelijk horen, met aandacht luisteren, daar waar mensen in staat zijn hun eigen gedachten eerst even te parkeren om daardoor de ander beter te kunnen horen, daar bloeit gemeenschap op, daar kan iets rijpen van gezamenlijkheid. Daar komen mensen voor elkaar op, daar ontstaat rechtvaardigheid.

Door werkelijk te luisteren, brengen we Gods koningschap dichterbij. Door onze oren wijd open te zetten voor onze medemens en onze wereld. Alleen zo kan Gods woord werkelijk vrucht dragen. Gods woord, dat mensen aanzet tot liefde en tot recht. Heb uw naaste lief zoals uzelf. Zie de ander zoals je zelf gezien wil worden. En luister met je oren en je hart wijd open, want Gods woord zal niet vergeefs terugkeren, maar vruchtbaar zijn en volbrengen waar het voor gezonden is.

Amen